

En av nykonservatismens strateger fyrer løs mot Bush-administrasjonens Irak-flauser.

En angrende neocon

BØKER

Francis Fukuyama:
«After the Neocons»
Profile Books, London 2006
194 sider

anmeldelse

Amerikanske Francis Fukuyama er mest kjent for «The End of History?» fra 1989, en artikkel som vakte såpass stor oppsikt at den tre år senere ble utvidet til boka «The End of History and the Last Man». Forfatterens hovedtese var at det liberale demokratiet gjensto som det eneste mulige styresett etter at sovjetkommunismen hadde fulgt fascismen til historiens skraphaug.

Fukuyama mente historien inntil Murens fall hadde vært en kamp mellom ideologier, men at den nå var over. Og i den forstand påsto han at vi har nådd «historiens slutt». Ingen spektakulær tankerekke, snarere naiv og arrogant på samme tid. Og den samsvarte med retorikken om liberalisering av den globale økonomi, noe som passet beileilig med USAs mer materielle ambisjoner.

Francis Fukuyama ble imøtegått av Samuel P. Huntington i hans enda mer berømte artikkel «The Clash of Civilizations?» (1992) og den påfølgende boka «The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order» (1996). Huntington, som også hører til på den amerikanske høyresiden, hevdet at framtida ville bli dominert av store regionale kulturer som ville utfordre det liberale demokratiet. Terrorangrepene i New York i

2001 syntes å støtte Huntingtons syn, men Fukuyama bagatelliserte dødsflygerne som krampaktige «baktropper» i ekstremismens navn.

Nå har Fukuyama altså vendt seg mot sine egne, og han presenterer sin snuoperasjon i boka «After the Neocons». Han forklarer at vendingen fant sted i perioden mellom terroren i 2001 og USAs angrepskrig mot Irak i 2003. Det han faktisk gjør, er å sette spørsmålsteget ved selve grunnlaget for tanken om demokratibygging i andre land.

Fukuyamas hovedtese springer ut nettopp av erfaringene i Irak, og går ut på at demokratibygging bare kan lykkes om initiativet finner gjenklang hos sentrale politiske aktører i landet selv. Landet må altså selv være i en bevegelse mot demokrati for at påvirkning utenfra skal kunne bære de ønskede frukter.

Den utenrikspolitiske nyorienteringen Fukuyama mener USA bør gjennomføre, kaller han «realistisk wilsonianisme». Den er naturligvis oppkalt etter president Woodrow Wilson, mannen som introduserte ideen om Folkeforbundet i 1918 (noe som imidlertid ikke hindret ham i å praktisere den imperialistiske Monroe-doktrinen i Mellom-Amerika). Fukuyama mener den mer lydøye «realistiske wilsonianismen» må ta internasjonale institusjoner alvorlig, men han gjentar

«En seriøs forfatter må gå langt mer systematisk til verks»

SAME SHIT, NEW WRAPPING? Francis Fukuyama kritiserer de nykonservative i USA, men ikke fordi han er særlig uenig i realitetsnivået i amerikansk utenrikspolitikk, mener vår anmelder.

FOTO: ©FRANCIS FUKUYAMA

den viden kjente amerikanske skepsisen mot FN. Og hans alternativ er bare et vagt forsøk på mange overlappende organisasjoner og avtaleleverk.

Fukuyama kritiserer altså en av grunnpilarene i USAs utenrikspolitikk, som ofte har inkludert både invasjoner og attentater for å sikre seg at korrupte og voldelige statsoverhoder har overtatt eller beholdt makten (les f.eks.: «Killing Hope» av William Blum, som gjennomgår over 50 konkrete tilfeller etter 1945). Det er godt å vite at en

innflytelsesrik person har kommet på andre tanker i forhold til demokratibygging og forkjøpskrig slik det har vært praktisert, men boka gir også ufrivillige påminnelser om hva amerikanerne (angivelig) virkelig tror om seg selv og sine gode intensjoner.

Og her avslører Fukuyama seg. For når alt kommer til alt, distanserer forfatteren seg ikke nok fra verken politikken eller forestillingene som ligger bak. Det er fint at han er blitt skeptisk når det gjelder fascistoide begreper som «det enestående Amerika» og dets «velmenende hegemoni», men det skinner igjennom at skepsisen skyldes at det er gått opp for Fukuyama at andre nasjoner ikke reagerer velvillig på slike begreper. Spørsmålet melder seg snart om hvor dypt denne nyorienteringen egentlig stikker, eller om det snarere dreier seg om en parfymering av gamle aggressive doktriner – og at han i bunn og grunn egentlig ønsker at USA bør fortsette med samme politikk, bare gjøre det bedre.

Når Fukuyama gjennomgår USAs erfaringer, konkluderer han med at resultatet av anstrengelsene har vært blandede. Men eksemplene hans er meget tilfeldig sammenrasket: Hvordan kan han nevne at USA «satte Pinochet under et visst press» for at han skulle trekke seg i 1988, uten å omtale kuppet mot Allende i 1973? Hvordan kan han mene at det var i demokratiets interesse å støtte Contras i den blodige konflikten i Nica-

ragua, som blir enda verre sett i lys av skandalene som fulgte og dommen mot USA i den internasjonale domstolen i Haag? Her må en seriøs forfatter gå langt mer systematisk til verks, og det faller lett å anbefale nevnte William Blum i stedet.

Når det gjelder Irak, er Fukuyama skeptisk til teorien om at landets oljeforekomster spilte en avgjørende rolle i forkant av angrepet. Han ville med andre ord ikke sett den svarte humoren i Robert Fisks retoriske spørsmål – om USA ville invadert Irak hvis det hadde vært asparges eller rødbeter som var landets viktigste eksportartikler.

Vi lever i en postkolonial epoke der verdiene i realiteten strømmer motsatt vei av all verdens bistand, og en mann som Fukuyama må gå lenger i å avsløre vår nyttige, men selvbedrageriske velvillighet. Det er spennende at en nykonservativ finner det umaken verdt å kritisere sine egne, men argumentasjonen hans er ikke så interessant i seg selv; det blir den først hvis man tar i betraktning hvor den kommer fra.

Fukuyamas regimekritikk er nok betimelig, men ikke tilstrekkelig distinkt eller vågal. Dessuten er språket i boka preget av at hans disipliner – statsvitenskapen og geopolitikken – altfor godt og gjerne utøves på steroider. Han går ikke langt nok, og han angrer ikke med hjertet.

Fredrik Giertsen, litteraturviter
kultur@klassekampen.no

Institusjonen Fritt Ord

www.fritt-ord.no

inviterer til foredrag og debatt
i Uranienborgveien 2, Oslo

Onsdag 14. juni 2006, kl. 17.00–18.30

Kampen mot slaveriet

Adam Hochschild, journalist, forfatter og lærer ved journalistutdanningen, University of California, Berkeley, USA

Adam Hochschilds nye bok *Begrav lenkene – kampen mot slaveriet* handler om antislaveribevegelsen i Storbritannia. Dette var den første omfattende bevegelsen som kjempet for rettighetene til mennesker med en annen hudfarge på et annet kontinent. Den britiske antislaveribevegelsen var et av de første eksemplene på en effektiv folkebevegelse: Engasjerte mennesker utenfor en nasjons politiske establishment kjempet for et moralsk mål og utviklet underveis repertoaret av virkemidler, fra jakkemerker og demonstrasjonstog til forbrukerboikott. Hochschild presenterer forløperen til moderne menneskerettighetsorganisasjoner som *Amnesty International* og *Leger Uten Grenser*.

Hochschild har utgitt bl.a. *Kong Leopolds arv* (2002) og *Begrav lenkene – kampen mot slaveriet* (2006), og skrevet for *The New Yorker*, *Harper's Magazine*, *The New York Review of Books*, *The New York Times Magazine*.

Foredraget holdes på engelsk

Medarrangør: Seminaret i vitenskapsteori, Universitetet i Oslo